

Karin Hansson
Utbildningsledare

BESLUT
2013-03-20

RIKTLINJER AVSEENDE UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ VID SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

Fastställda av Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden 2013-03-20.

Högskoleförordningens bestämmelser för utbildning på forskarnivå samt föreskrifter vid Stockholms universitet

Det grundläggande regelverket för utbildning på forskarnivå återfinns i Högskoleförordningen (HF).

Enligt gällande besluts- och delegationsordningar för Stockholms universitet samt Områdesnämnden för humaniora, juridik och samhällsvetenskap ska Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden ha allmän tillsyn över utbildningen på forskarnivå inom fakulteten. Områdesnämnden fastställer ämnen i vilka utbildning på forskarnivå ska anordnas.

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden har övergripande ansvar för utbildningens kvalitet, effektivitet, uppläggning, studieplaner, handledning och samordning av kurser och utbildning av handledare. Fakultetsnämnden har dock vidaredelegerat många frågor om utbildning på forskarnivå till institutionerna. Se gällande Besluts- och delegationsordning för Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Antagning och behörighet

En högskola som avser att anta en eller flera doktorander ska genom annonsering eller annat likvärdigt förfarande informera om detta. Undantag från kravet på utannonsering medges vid antagning av doktorand som ska genomgå utbildningen inom ramen för anställning hos annan arbetsgivare än högskolan (s.k. industridoktorand), vid antagning av doktorand som redan påbörjat sin utbildning vid annat lärosäte eller om det finns liknande särskilda skäl (HF 7:37).

Endast så många doktorander får antas som kan erbjudas handledning och godtagbara studievillkor i övrigt, samt har studiefinansiering (HF 7:34).

För att bli antagen till utbildning på forskarnivå krävs det att den sökande har grundläggande behörighet och den särskilda behörighet som högskolan kan ha föreskrivit, och bedöms ha sådan förmåga i övrigt som behövs för att tillgodogöra sig utbildningen (HF 7:35).

Grundläggande behörighet har den som har avlagt en examen på avancerad nivå, fullgjort kursfordringar om minst 240 hp, varav minst 60 hp på avancerad nivå, eller som har förvärvat i huvudsak motsvarande kunskaper. Högskolan får medge undantag från kravet på grundläggande behörighet, om det finns särskilda skäl (HF 7:39). Krav på särskild behörighet ska vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Sådana krav får avse kunskaper från högskoleutbildning eller motsvarande, särskild yrkeserfarenhet och nödvändiga språkkunskaper eller andra för utbildningen specifika villkor (HF 7:40).

Högskolan får till utbildning på forskarnivå bara anta sökande som anställs som doktorand eller som beviljas utbildningsbidrag för doktorander. Högskolan får dock även anta sökande som har någon annan form av studiefinansiering, om högskolan bedömer att finansieringen kan säkras under hela utbildningen och att den sökande kan ägna så stor del av sin tid åt utbildningen att den kan slutföras inom fyra år när det gäller licentiatexamen, samt åtta år när det gäller doktorsexamen (HF 7:36). Urval bland behöriga sökande som har studiefinansiering ska göras med hänsyn till deras förmåga att tillgodogöra sig utbildningen. Högskolan bestämmer vilka bedömningsgrunder som ska tillämpas vid denna prövning (HF 7:41).

Studieplaner

För varje forskarutbildningsämne ska det finnas en allmän studieplan. Denna innehåller bindande bestämmelser. I denna ska följande anges: det huvudsakliga innehållet i utbildningen, krav på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs (HF 6:26-27). Enligt Stockholm universitets föreskrifter ska i studieplanen även anges utbildningens uppläggning, urval och bedömningsgrunder i samband med prövning av sökandes förmåga att tillgodogöra sig utbildningen samt eventuell möjlighet att avsluta en del av utbildningen med licentiatexamen (SU 301-3153-10 sid 1).

En individuell studieplan ska även upprättas för varje doktorand. Denna ska innehålla högskolans och doktorandens åtaganden samt en tidsplan för doktorandens utbildning (HF 6:29). Enligt Stockholms universitets föreskrifter ska den även innehålla en finansieringsplan, uppgifter om hur handledningen är organiserad, samt vad som i övrigt behövs för att utbildningen under hela dess längd kan bedrivas på ett effektivt sätt. När finansieringen inte består av anställning eller utbildningsbidrag bör det framgå vilken social trygghet som finns i händelse av exempelvis sjukdom eller föräldraledighet (SU 301-3153-10 sid 2).

Planen beslutas efter samråd med doktorand samt handledare, och ska regelbundet följas upp och uppdateras (HF 6:29); minst en gång per år. Doktoranden och huvudhandledaren ska skriftligen intyga att de har tagit del av den individuella studieplanen och de ändringar som görs i den (SU 301-3153-10 sid 2).

Handledning samt högskolepedagogisk utbildning

För varje doktorand ska det utses minst två handledare, varav en utses till huvudhandledare. En doktorand som begär det har rätt att byta handledare (HF 6:28). Universitetet ska anordna utbildning av handledare. Minst en av handledarna för en doktorand ska ha genomgått forskarhandledarutbildning. Doktorander som undervisar inom utbildningen på grund- eller avancerad nivå ska ha genomgått inledande högskolepedagogisk utbildning eller ha förvärvat motsvarande kunskaper på annat sätt (SU 301-3153-10 sid 2).

Studenter på alla nivåer ska ha tillgång till studievägledning och yrkesorientering (HF 6:3).

Anställningsförhållanden

Bara den som antas eller redan har antagits till utbildning på forskarnivå får anställas som doktorand. En anställning som doktorand ska avse arbete på heltid, men om en doktorand själv begär det får anställningen avse arbete på deltid, dock lägst 50 % av heltid. Den anställde ska främst ägna sig åt sin egen utbildning. Högst 20 % av full arbetstid får ägnas åt arbete med utbildning, forskning, administration samt konstnärligt utvecklingsarbete. Den som fått utbildningsbidrag för doktorander ska efter ansökan anställas som doktorand senast när två års heltidsutbildning återstår (HF 5:2-4).

Den första anställningen som doktorand får gälla högst ett år, och anställningen får förnyas med högst två år i taget. En person får vara anställd som doktorand under sammanlagt högst åtta år. Den sammanlagda tiden får inte vara längre än vad som motsvarar utbildning på forskarnivå på heltid under fyra år (två år om studierna ska avslutas med licentiatexamen). Utbildningstiden får förlängas om det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan vara ledighet på grund av sjukdom, tjänstgöring inom försvaret, förtroendeuppdrag inom fackliga organisationer och studentorganisationer, eller föräldraledighet (HF 5:7).

Bara den som får utbildningsbidrag får vara anställd som assistent. Assistenterna ska anställas genom beslut av rektor och tills vidare, dock längst ett år. Anställningen får förnyas. Den får motsvara högst 40 % av full arbetstid och arbetet ska avse undervisning, administration eller medverkan i forskning eller konstnärligt utvecklingsarbete (HF 5:9-12).

Disputation

Beträffande föreskrifter för disputation samt licentiatseminarium, se Föreskrifter för utbildning på forskarnivå vid Stockholms universitet (SU 301-3153-10) samt Samhällsvetenskapliga fakultetens riktlinjer för disputation.

Indragning av resurser

Om en doktorand i väsentlig utsträckning åsidosätter sina åtaganden enligt den individuella studieplanen, ska rektor besluta att doktoranden inte längre har rätt till handledning och andra resurser. Innan beslut fattas ska doktorand samt handledare ges möjlighet att yttra sig. Resurserna får inte dras in för den tid då doktoranden är anställd som doktorand eller får utbildningsbidrag. Om resurser dragits in, kan doktoranden efter ansökan hos rektor få tillbaka sin rätt till

handledning och andra resurser. Doktoranden måste då genom att visa upp tillkommande studieresultat eller på annat sätt göra sannolikt att han eller hon kan fullgöra sina återstående åtaganden enligt den individuella studieplanen (HF 6:30-31). Rektor har beslutat att beredning av beslut om indragning eller återgivande av rätt till handledning och andra resurser för utbildningen ska göras av fakultetsnämnd i enlighet med HF 6:30-31 (SU 301-3153-10 sid 2).

Tillämpningar vid Samhällsvetenskapliga fakulteten

Vid tillämpning av regelverket kring utbildning på forskarnivå skall följande gälla inom fakulteten:

Utlysning, antagning och urval

Innan utlysning av lediga platser äger rum ska institutionsstyrelsen fatta beslut om hur många forskarstuderande som kan erbjudas handledning, godtagbara studievillkor i övrigt samt studiefinansiering. Endast så många platser som det finns resurser för kan lysas ut.

Lediga platser i utbildning på forskarnivå ska utannonseras i öppen konkurrens, vid max två tillfällen per kalenderår. Enda undantagen är vid antagning av forskarstuderande som ska genomgå utbildningen inom ramen för en anställning hos annan arbetsgivare än högskolan (s.k. industridoktorand/-licenciand), alternativt vid antagning av forskarstuderande som tidigare påbörjat sin utbildning vid annat lärosäte eller om det finns liknande särskilda skäl (HF 7:37). Lediga platser får endast annonseras ut i anslutning till i förväg fastställda ansökningsdatum, vilka ska finnas nedtecknade i den allmänna studieplanen för respektive ämne. Den allmänna studieplanen samt revideringar i denna kan endast fastställas av fakultetsnämnden.

De bedömningsgrunder som tillämpas vid urval bland de sökande till utbildning på forskarnivå ska finnas nedtecknade i den allmänna studieplanen för respektive ämne.

Inom ett år efter antagning ska en doktorand genomgå den introduktionsdag för doktorander som fakulteten anordnar centralt, eller delta i motsvarande introduktionsdag, om sådan anordnas av institutionen/institutet.

Individuell studieplan

Den individuella studieplanen ska fastställas i anslutning till antagningen, dock senast tre månader efter denna. Den finansieringsplan som är fastställd biläggs studieplanen och utgör en del av denna. Den individuella studieplanen ska undertecknas av den forskarstuderande, handledaren och institutionsstyrelsens ordförande eller motsvarande. Individuella studieplaner ska upprättas även för forskarstuderande antagna före FU-reformen 1998-04-01.

I studieplanen ska följande uppgifter ingå:

- En plan där det för varje år fram till doktorsexamen framgår hur många högskolepoäng som ska avläggas och hur långt avhandlingsarbetet ska framskrida; även det senare ska uttryckas i högskolepoäng.

- Information om hur handledning samt studie- och yrkesorientering tillgodoses.
- Information om övriga åtaganden som den forskarstuderande och institutionsstyrelsen har under utbildningen.
- Vad som i övrigt behövs för att utbildningen ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt.

Fakultetsnämnden rekommenderar att institutionerna använder den mall för individuell studieplan som finns tillgänglig via fakultetens hemsida.

Handledaren och den forskarstuderande ska regelbundet, minst en gång per termin, träffas för att stämma av om studierna framskrider enligt den takt som anges i studieplanen. Det åligger handledaren att tillse att dessa möten äger rum. Om den forskarstuderande uteblir och inget möte kommer till stånd ska prefekten informeras om detta. Såväl handledare som forskarstuderande har rätt att föreslå ändringar i den individuella studieplanen.

Finansieringsplanering

Antagningsbeslut får fattas först efter att finansieringsprövning skett. Institutionen ska ombesörja att en skriftlig plan för finansiering snarast upprättas, i vilken dokumenteras att den forskarstuderande har finansiering motsvarande fyra års heltidsstudier. Vid upprättandet av finansieringsplanen ska beaktas att finansieringen måste möjliggöra studier till minst 50 % av helfart (d.v.s. utbildningen får bedrivas under maximalt åtta år). Heltidsfinansiering ska motsvara en prestation om 30 högskolepoäng per termin, d.v.s. 25 % av utbildningen per läsår. Planen, som senare biläggs den individuella studieplanen, ska undertecknas av den forskarstuderande, handledaren och institutionsstyrelsens ordförande eller motsvarande.

I första hand bör finansiering ske genom doktorandanställning under hela studietiden eller genom någon av kombinationerna utbildningsbidrag¹/doktorandanställning och stipendium/doktorandanställning. Vid bedömningen av finansieringen kan, förutom anställning som doktorand samt utbildningsbidrag även stipendier godtas. Därtill är utbildning inom anställning hos extern arbetsgivare (s.k. industridoktorand/-licenciand) en godtagbar finansieringsform. I sådana fall ska en skriftlig bekräftelse från arbetsgivaren föreligga före antagningen, i vilken det framgår hur länge och i vilken omfattning studierna kan bedrivas på arbetstid. Minimnivå för studiefinansiering är som framgår av universitetets antagningsordning vad som kunde ha erhållits i form av utbildningsbidrag efter avdrag för skatt.

¹ Utbildningsbidraget avskaffas vid Stockholms universitet 2015-07-01.

Om det efter antagning av forskarstuderande med extern finansiering visar sig att institutionsstyrelsens bedömning av finansieringen slår fel har institutionen och dess styrelse ansvaret för att ordnad finansiering kan upprätthållas under hela utbildningstiden.

Finansieringsplanen ska alltid innehålla följande uppgifter:

- Tidpunkt då doktorsexamen ska vara avlagd.
- Hur studierna termin för termin ska finansieras fram till examen, med planerad aktivitetsgrad angiven för varje termin.

Dessutom ska i tillämpliga fall i finansieringsplanen anges:

- Eventuell institutionstjänstgöring (max 20 % av heltid/år). Sådan tjänstgöring finansieras separat (ingår ej i doktorandanställning/utbildningsbidrag/stipendium). Rekommendationen är att 1700 timmars årsarbetstid (motsvarande årsarbetstiden för lärare) används som beräkningsgrund vid kompensation av forskarstuderandes institutionstjänstgöring.

Handledning

Den som utses till huvudhandledare ska vara anställd vid institutionen, eller, om institutionen särskilt beslutar om det, vid annan institution eller institut inom fakulteten. Om inte huvudhandledaren är anställd vid institutionen, ska någon av de övriga handledarna vara det. Samtliga handledare ska inneha doktorsexamen och minst en av dem bör inneha lägst docentkompetens.

Såväl handledare som forskarstuderande har rätt att föreslå byte av handledare. Institutionerna ska ha skriftliga rutiner för hur handledarbyten hanteras.

Forskarstuderande vid forskningsinstitut samt centra

Antagande ämnesinstitution bär alltid ansvar för de egna forskarstuderandes utbildning, även för de som huvudsakligen är verksamma vid forskningsinstitut samt centra utan egen utbildning på forskarnivå. En av handledarna ska vara anställd vid ämnesinstitutionen.

Forskningsinstitutet/centrumet ska tillse att den forskarstuderande deltar aktivt i seminarier och annan verksamhet vid ämnesinstitutionen så att den forskarstuderande får en bred förankring i sitt forskarutbildningsämne.

Indragning av resurser

Endast rektor kan besluta om indragning av handledning och andra resurser, samt återgivandet av sådana resurser. Beredning av sådana beslut ska göras av fakultetsnämnden.

Handledaren ska vid utgången av varje termin bedöma om den forskarstuderande följer studieplanen. Eventuella avvikelser ska diskuteras mellan handledare och forskarstuderande, varvid den forskarstuderande ska erinras om att väsentlig avvikelse från studieplanen kan medföra indragning av rätt till tillgång till universitetets resurser. Om avvikelsen är väsentlig och

fortsätter under loppet av påföljande termin ska handledaren anmäla detta till prefekten, i form av en skriftlig redogörelse. Prefekten ska ge den forskarstuderande möjlighet att skriftligen yttra sig över handledarens redogörelse samt därefter fatta beslut om huruvida förslag om indragning av resurser ska inges till fakultetsnämnden. Till förslag om indragning av resurser, vilket ska motiveras, fogas handledarens skrivelse samt den forskarstuderandes yttrande över denna.

Indragande av tillgång till resurser på grund av att den individuella studieplanen inte har följts kan komma i fråga för samtliga forskarstuderande, även för dem som antagits till forskarutbildningen före 1998-04-01.

För forskarstuderande antagna före 1998-04-01 gäller att om prestationsgraden understiger sammanlagt 30 högskolepoäng eller motsvarande framsteg i avhandlingsarbetet under tre på varandra följande terminer kan det bli aktuellt med indragande av tillgång till resurser.

Rätt till handledning och andra resurser för den som antagits till utbildning på forskarnivå förutsätter aktiva studier. För det fall en nu passiv forskarstuderande önskar återuppta sina studier ska den för henne/honom fastställda individuella planen granskas och vid behov ändras. Om individuell studieplan saknas ska sådan upprättas. Den forskarstuderande som på så vis återupptar studierna på forskarnivå förutsätts göra det med en lägsta aktivitetsgrad på 50 % och den individuella studieplanen ska utgå från detta. Om det sedan visar sig att den forskarstuderande i väsentlig utsträckning åsidosätter sina åtaganden enligt den individuella planen ska han/hon kunna berövas sina resurser.

Den rätt att bli examinerad som den forskarstuderande erhållit genom antagning till utbildning på forskarnivå är ovillkorlig och inte beroende av eventuella beslut om indragning av resurser.

Ansökan om att återfå rätten till handledning och övriga resurser ska inges till prefekten som har att med eget yttrande överlämna ärendet till fakultetsnämnden för vidare beredning av ärendet.

Examen

Behörighetsgivande kurs kan inte tillgodoräknas i examen.

Det är inte förenligt med högskoleförordningen att examinera personer som inte är formellt antagna till utbildning på forskarnivå. Institutionerna kan däremot anta personer som redan fullgjort delar av sin utbildning. Om någon sökande är helt klar med kurser och avhandling (eller licentiatuppsats) antas vederbörande för examination.

Tryckning och annat mångfaldigande av doktorsavhandlingar

Fakulteten ska finansiera tryckning eller annat mångfaldigande av pliktupplagan av doktorsavhandlingar. Institutionen erhåller ersättning för tryckning eller annat mångfaldigande med ett schablonbelopp som fastställs av fakultetsnämnden.

Institutionerna ska tillse att avhandlingen levereras i ett sådant skick till tryckeri eller den som mångfaldigar originalen att den kan tryckas eller mångfaldigas utan ytterligare bearbetning. Institutionerna ansvarar för att avhandlingarnas redaktionella och tekniska kvalitet hålls på en hög nivå.